

SỰ ĐIỀU CHỈNH CHIẾN LƯỢC CỦA NGA Ở KHU VỰC CHÂU Á – THÁI BÌNH DƯƠNG (tiếp theo)

TS. Nguyễn Cảnh Toàn

Viện Nghiên cứu Châu Âu

Như một sự trùng hợp của lịch sử, năm 2012, cả 3 ông lớn Nga, Trung Quốc và Mỹ đều diễn ra cuộc chuyển giao quyền lực¹: Bầu cử Tổng thống Nga (3.2012); Bầu cử Tổng thống Mỹ (11.2012); Đại hội XVIII Đảng Cộng sản Trung Quốc (10.2012). Ba sự kiện lớn của ba “ông lớn” đã, đang và sẽ có những đổi thay to lớn trên thế giới và điều đó sẽ ảnh hưởng đến tham vọng chính trị và vị trí chiến lược của các nước này trên chính trường quốc tế, đặc biệt ở khu vực Châu Á – Châu Á – Thái Bình Dương (CÁ-TBD) và Việt Nam.

Sự trỗi dậy mạnh mẽ của Trung Quốc, sự phục hồi nhanh chóng của Nga luôn là mối quan tâm lớn của Mỹ. Tuy nhiên, cả Nga, Trung Quốc và Mỹ đều đều đối mặt với những vấn đề không lồ về hiện đại hóa quân sự, cải cách cơ cấu kinh tế, vấn đề khủng hoảng nợ công tại châu Âu, Mỹ và các biến động lớn về kinh tế, tài chính trên toàn thế giới. Không loại trừ khả năng có thể xảy ra cuộc khủng hoảng mới về kinh tế, có thể

không ở Liên minh Châu Âu mà ở Trung Quốc. Cuộc bầu cử tổng thống Nga đã qua, coi như “suôn sẻ”², đúng dự kiến và chính sách đối nội, đối ngoại đã thể hiện trên các văn kiện mới đây khá rõ. Nga từng là một siêu cường, đặc biệt là quân sự. Tuy nhiên, để có thể trở thành đối trọng với Mỹ, Trung trong cán cân quyền lực thế giới, chi phối được nhiều nước, đặc biệt là sử dụng sức mạnh quân sự như là một công cụ sắc bén và là công cụ răn đe lợi hại trong quan hệ quốc tế (QHQT), Nga buộc phải quay trở về phương Đông chứ không hoàn toàn hướng Tây như trước kia, đặc biệt khu vực CÁ -

¹ Minh Tâm: *Xu thế khu vực Châu Á - Thái Bình Dương năm 2012*. Tạp chí Cộng Sản điện tử 23/1/2012.
<http://www.tapchicongsan.org.vn/Home/Binh-luan/2012/14534/Xu-the-khu-vuc-chau-A-Thai-Binh-Duong-nam-2012.aspx>. Tài ngày 20.7.2012.

² Coi như “suôn sẻ”, đúng dự kiến, nhưng những cuộc biểu tình trước và sau bầu cử rõ ràng có bàn tay, tiền bạc của Mỹ và EU thông qua các tổ chức phi chính phủ. Chính phủ Nga biết rõ điều đó. Vì vậy ngày 09/6/2012, *Điều luật mới ở Nga về biểu tình bắt đầu có hiệu lực và ngày 21/7, Tổng thống Nga Vladimir Putin đã ký ban hành Luật quy định các tổ chức phi chính phủ (NGO) nhận tài trợ từ nước ngoài là "cơ quan nước ngoài"*. Trước đó, Dự luật Áp dụng quy chế "cơ quan nước ngoài" đối với các tổ chức phi thương mại ở Nga hoạt động trong lĩnh vực chính trị và nhận tiền tài trợ từ nước ngoài đã được Duma Quốc gia Nga (Hạ viện) thông qua ngày 13/7, và tiếp theo Hội đồng liên bang (Thượng viện) thông qua ngày 18/7.

Các cơ quan có thẩm quyền của Nga sẽ lập danh sách các tổ chức phi thương mại và các tài liệu liên quan hoạt động của các cơ quan này, bao gồm vấn đề tài chính. (*Quan hệ Nga - Mỹ: Trước nguy cơ băng giá*. Báo Hà Nội mới online, thứ năm 20/9/2012)

TBD, phục vụ cho chiến lược đối ngoại của Nga đến 2030. Đây cũng là một tất yếu khách quan để ảnh hưởng của Nga trở lại vùng này, cân bằng quyền lực, ảnh hưởng so với Mỹ và Trung Quốc nhằm hoàn thiện và phát triển bền vững thế và lực của Nga trong bối cảnh toàn cầu mới. Hơn nữa và đơn giản hơn: Nga là quốc gia Á-Âu, trải dài với 9 múi giờ, hơn một nửa lãnh thổ nằm ở châu Á, tiềm năng của Nga nằm phần lớn ở đây và chưa được khai thác. Nga phải quay trở về phương Đông, đặc biệt khu vực CÁ - TBD chính là một quá trình tự hoàn thiện chiến lược đối ngoại, nhằm đáp ứng nhu cầu tự thân của Nga, trong một khoảng thời gian lịch sử nhất định và luôn vận động, phát triển không ngừng để phù hợp với tình hình mới. Tầm quan trọng của khu vực CÁ - TBD đối với Nga khác xa so với thế kỷ XX đã qua.

Chiến lược của Nga: Hướng Đông là tất yếu khách quan

Nga cho rằng tiềm năng hợp tác với các nước trong khu vực CÁ - TBD là rất lớn, có thể phát huy tác dụng quan trọng cả về phương diện an ninh và phát triển kinh tế. Những nguyên tắc cơ bản trong chính sách đối ngoại của Nga nhằm tăng cường hợp tác với các nước ở CÁ - TBD để cân bằng lực lượng với phương Tây. Về kinh tế, Nga tích cực tham gia hợp tác và hội nhập với các nền kinh tế ở CÁ - TBD, nâng cao tính ảnh hưởng của họ đối với khu vực này. Nga chủ trương mở cửa miền Viễn Đông để thu hút đầu tư nước ngoài; áp dụng nhiều chính sách ưu đãi, đưa ra các hạng mục hợp tác, thành

lập các khu vực kinh tế tự do ở các miền ven biển Viễn Đông. Vladivostok hoàn thiện công tác chuẩn bị cho Hội nghị thượng đỉnh APEC được tổ chức vào các ngày 8-9 tháng 9 năm 2012. Nga với tư cách là Chủ tịch đương nhiệm của Diễn đàn sẽ làm tất cả những gì có thể để củng cố vị trí hàng đầu này của khu vực CÁ-TBD. Nhiều nước, trong đó quan trọng là Nhật Bản, Hàn Quốc đang tích cực hợp tác với Nga phát triển kinh tế ở vùng này. Nga cũng tăng cường mở rộng thị trường vũ khí ở khu vực, coi đây là nguồn cung cấp ngoại hối quan trọng và để cải thiện quan hệ với các nước trong khu vực.

Nga chú trọng cải thiện và phát triển quan hệ song phương và đa phương với các nước CÁ - TBD, coi trọng xây dựng quan hệ đối tác chiến lược với Trung Quốc, Việt Nam và Ấn Độ, tập trung vào các lĩnh vực kinh tế, thương mại, kỹ thuật quân sự trên nguyên tắc tôn trọng độc lập, chủ quyền, bình đẳng, cùng có lợi. Nga chủ trương thúc đẩy thành lập cơ chế hiệp thương an ninh Đông Bắc Á, gồm: CHDCND Triều Tiên, Hàn Quốc, Mỹ, Nhật Bản, Trung Quốc, Nga; lấy cơ chế này thiết lập không gian an ninh tập thể cho khu vực CÁ - TBD. Mặt khác, Nga tiếp tục duy trì và đề cao vai trò lực lượng quân sự của họ ở khu vực, tập trung hiện đại hoá quân đội, trong đó ưu tiên lực lượng quân sự đóng ở vùng Viễn Đông, trước hết là trên quần đảo Curin, nơi đang diễn ra tranh chấp với Nhật Bản. Mới đây, các chuyên gia Nga đã tổng kết nhiệm kỳ tổng thống của ông Dmitry Medvedev. Trên

các phương tiện truyền thông, hàng ngày luôn xuất hiện những bài bình luận về “sự cài đặt lại” quan hệ Nga - Mỹ, về quan hệ Nga và Liên minh Châu Âu (EU) và về địa vị của Mátxcova tại các nước cộng hoà thuộc Liên Xô trước đây. Khu vực Châu Á – Thái Bình Dương ít được đề cập hơn. Các nhà nghiên cứu chính trị chỉ nói đến chính sách của Nga tại khu vực Châu Á – Thái Bình Dương chủ yếu trong bối cảnh Diễn đàn Hợp tác kinh tế Châu Á – Thái Bình Dương (APEC) diễn ra tại Vladivostok (1÷9/9/2012).³

Bốn năm qua (2008-2012) là thời kỳ hoạt động sôi động đối với ngành Ngoại giao Nga ở khu vực CÁ – TBD, ngang bằng với hướng châu Âu. Barack Obama đã gọi mình là "Tổng thống Mỹ đầu tiên hoạt động mạnh ở khu vực Thái Bình Dương". Về phía Nga, chắc chắn ông V. Putin đang rút ngắn khoảng cách để đuổi kịp với danh hiệu như vậy.

Chiến lược mới của Nga ở khu vực Châu Á – Thái Bình Dương

Trong những năm 2000, trọng tâm của ngành Ngoại giao Nga ở khu vực CÁ-TBD vẫn là quan hệ với Trung Quốc là chính. Cơ chế hợp tác Nga – Trung được tạo ra bởi Hiệp ước song phương về Quan hệ láng

giềng thân thiện, hữu nghị và hợp tác, được ký kết vào năm 2001. Văn kiện gồm ba nhóm điều khoản: những cơ sở chính trị của sự hợp tác; những cam kết gần như quan hệ đồng minh và tham vấn về việc hình thành lập trường chính trị chung. Từ 2012 trở đi, Nga đã, đang và sẽ đa dạng hóa chính sách ở CÁ-TBD thông qua đối thoại với Nhật Bản, Australia Hàn Quốc và Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN). Tuy nhiên, những ý định của Nga chưa đạt được kết quả như mong muốn. (Cần nhấn mạnh rằng Nga đã không ký kết được Hiệp định về Khu vực thương mại tự do với bất kỳ quốc gia nào ở khu vực Thái Bình Dương). Thời Tổng thống D. Medvedev, Mátxcova đã chọn chiến thuật: Không dựa vào việc ký kết các tuyên bố long trọng với các nước trong khu vực, và thay vào đó, Nga bắt đầu triển khai các nguồn lực ở CÁ-TBD bằng cách giải quyết các nhiệm vụ cụ thể. Chắc chắn ông V. Putin sẽ tiến hành mạnh mẽ hơn, quyết liệt hơn.

Trước hết, Nga phát triển cơ sở hạ tầng xuất khẩu các nguồn năng lượng trong khu vực, tiếp tục xây dựng hệ thống dẫn khí đốt Đông Siberi - CÁ-TBD (VSTO). Năm 2010 Nga đã khánh thành nhánh đường ống dẫn khí đốt Skovorodino - Đại Khánh (Trung Quốc), tiếp theo sẽ là nhánh đường ống Iakutia – Khabarovsk - Vladivostok. Phía Nga đang tiến hành đàm phán về khả năng xây dựng đường ống dẫn khí đốt tới Hàn Quốc và Nhật Bản. Các cuộc tư vấn giữa Nga và Nhật Bản về xây dựng ở Vladivostok

³ Независимая газета, 13 июля 2012г. (Báo “Độc lập” Nga, 13/6/2012, đăng bài phân tích chiến lược hướng Đông của Nga, trên cơ sở tổng kết nhiệm kỳ Tổng thống của ông Dmitry Medvedev và phương hướng chiến lược của tân Tổng thống Vladimir Putin “nhiệm kỳ 3”).

xí nghiệp liên doanh sản xuất khí hoá lỏng thứ hai (sau Nam Sakhalin) đang được tiến hành.

Thứ hai, Nga đã mở rộng cơ quan đại diện tại khu vực này. Mười năm trước, Mátxcova chỉ tham gia APEC. Hiện nay, Nga đã tham gia Hội nghị Cấp cao Đông Á, Diễn đàn khu vực ASEAN, xuất hiện từ năm 2004 trên cơ sở tham vấn "ASEAN+6". Tại Hội nghị thượng đỉnh ASEAN ở Cuala Lămpơ ngày 13/12/2005, Nga đã không thành công trong việc trở thành nước thành viên chính thức tham dự Hội nghị Thượng đỉnh, nhưng năm 2010, Nga (cũng như Mỹ) đã được tham dự. Hệ thống "ASEAN+6" đã trở thành "ASEAN+8".

Thứ ba, Mátxcova định xây dựng một mô hình tương tác mới với Nhật Bản. Từ năm 1982, Tokyo đã thực hiện "Học thuyết Nakasone": đề cập tới vấn đề "vùng lãnh thổ phía Bắc" trong bất kỳ cuộc tiếp xúc nào với Mátxcova. Sau đó, chính quyền Taro Aso (2008-2009) và đặc biệt là chính quyền Yukio Hatoyama (2009-2010) đã đề nghị Nga phát triển quan hệ kinh tế tách riêng vấn đề tranh cãi về lãnh thổ quần đảo Kuril⁴. Chính quyền Naoto Kan (2010-2011) đã đóng băng các cuộc đối thoại với Mátxcova, nhưng mùa xuân năm 2012, Thủ tướng Nhật Bản Yoshihiko Noda đã phát tín hiệu sẵn sàng quay trở lại "đường lối của Thủ tướng Hatoyama".

Thứ tư, Nga đã bắt đầu đàm phán với Niu Dilân về khả năng ký kết hiệp định về thương mại tự do. Ngày 11/1/2012, Thủ tướng New Zealand, John Key đã tuyên bố ý định kết thúc các cuộc đàm phán trước tháng 9/2012. Wellington (thủ đô New Zealand) đang thảo luận phương án ký kết Hiệp định Thương mại tự do với Liên minh Thuế quan Nga, Bêlarút và Cadăcxtan.

Thứ năm, Nga đã áp dụng những giải pháp nhằm trở lại Đông Nam Á. Sau khi Liên Xô sụp đổ, Hiệp ước hữu nghị Xô - Việt năm 1978, cơ sở của sự hiện diện của Liên Xô ở Đông Dương, đã hết hiệu lực. Trong chuyến thăm Hà Nội của Tổng thống Putin từ ngày 28/2 – 2/3/2001, Nga và Việt Nam đã ký kết: 1) Tuyên bố về quan hệ đối tác chiến lược; 2) Biên bản liên chính phủ về đăng ký cơ sở hiệp định - pháp lý và hiệu lực của những thỏa thuận song phương; 3) Các văn kiện về mở rộng sự hợp tác trong lĩnh vực khai thác dầu khí. Từ năm 2007, hai bên bắt đầu thông qua Danh mục Kiểm tra các nhiệm vụ ưu tiên. Sự tham gia của Tập đoàn Năng lượng nguyên tử Nga (Rosatom) trong việc xây dựng nhà máy điện hạt nhân đầu tiên ở Việt Nam rõ ràng là dự án thương mại trọng điểm.

Sự hợp tác của Nga với các nước ASEAN khác phát triển kém năng động hơn. Hợp tác với Indônêxia, Malaixia, Thái Lan chỉ giới hạn trong các dự án trong lĩnh vực công nghệ tên lửa - vũ trụ. Chương trình phóng vệ tinh "Sự bắt đầu trong không gian" (Vozdushnyi start) với Indônêxia đang được

⁴ Quần đảo Kuril theo cách gọi của Nga (Курильские острова) hay quần đảo Chishima theo cách gọi của Nhật Bản nay thuộc tỉnh Sakhalin của Nga.

thực hiện; Với Malaixia và Thái Lan là chương trình đưa vệ tinh của hai nước này vào quỹ đạo bằng tên lửa của Nga. Lào và Brunây có thể tham gia hình thức hợp tác này.

Thứ sáu, Nga đã bắt đầu tham vấn về vấn đề quan hệ kinh tế với Mỹ. Từ đầu những năm 1990, ở Nga đã xuất hiện các dự án "Sakhalin-1" và "Sakhalin-2" nhằm khai thác dầu mỏ và khí đốt trên thềm lục địa đảo Sakhalin. Năm 1995, Ủy ban liên chính phủ Gore-Chernomyrdin đã hoan nghênh dự án thành lập "Cầu Bering". Nhưng trong những năm 2000, việc thực hiện các dự án chung đã tạm dừng lại. Phương án thành lập "Cầu năng lượng" giữa Nga và Mỹ, đã được thảo luận trong những năm 2003-2004, tỏ ra không có căn cứ.

Chính quyền B.Obama đã thể hiện sự quan tâm tới việc khôi phục những dự án này. Trong khuôn khổ chính sách "cài đặt lại" các mối quan hệ, ở khu vực Châu Á-CÁ-TBD đã diễn ra một loạt hội nghị bàn tròn về những vấn đề tương tác Nga – Mỹ. Trong năm 2010, các chuyên gia của Viện Nghiên cứu Brookings đã nghiên cứu dự án "Khả năng thay thế ở phía Bắc của ASEAN". Ở đây đang nói về việc thành lập một cộng đồng kinh tế mới, có thể bao gồm Nga, Canada, Mỹ, Hàn Quốc và cả Nhật Bản. Trong chuyến thăm Mátxcova tháng 3/2011, Phó Tổng thống Mỹ Joe Biden đã nhấn mạnh tầm quan trọng của sự hợp tác trong lĩnh vực năng lượng hạt nhân, không phải tất cả các dự án được đưa ra đều có tiềm năng để thực

hiện. Tuy nhiên, tất cả "những việc đã chuẩn bị cho tương lai" trong quan hệ Nga - Mỹ ở khu vực CÁ-TBD đã xuất hiện. Nga đang phải đối mặt với một sự lựa chọn khó khăn. Nước này đang cố gắng duy trì quan hệ đối tác chiến lược với Trung Quốc, đồng thời phải cân bằng ảnh hưởng của giới doanh nghiệp Trung Quốc ở khu vực Viễn Đông. Trung Quốc đang tìm kiếm các đối tác kinh tế mới. Việc xích lại gần Mỹ hay xích lại gần với các nước khác có thể gây ra sự phản ứng không tích cực ở Bắc Kinh. (Tháng 12/2010, Ban lãnh đạo Trung Quốc đã gửi đến Mátxcova tín hiệu không hài lòng bởi sự hợp tác có thể giữa Cơ quan Vũ trụ Nga với Niu Dilân). Hệ thống quan hệ đối tác chiến lược Nga -Trung Quốc có thể bị đe dọa.

Về lý thuyết, Nga có hai phương án hành động. *Thứ nhất*, tích cực chơi ván bài trong sự phân chia ở khu vực Châu Á – Thái Bình Dương để thu hút đầu tư giả định phát triển kinh tế của vùng Viễn Đông. *Thứ hai*, triển khai từ từ các nguồn lực ở Thái Bình Dương, tránh công khai lựa chọn giữa Mỹ và Trung Quốc.

Trong những năm 2000, giữa các nhà nghiên cứu chính trị Nga đã có các cuộc tranh luận rộng rãi về việc có hay không "giải pháp thay thế ở khu vực Thái Bình Dương". Ở đây đang nói về khả năng Nga đảo ngược thứ tự ưu tiên các mối quan hệ với EU tại khu vực CÁ-TBD. Sự đảo ngược quan hệ từ khu vực Châu Âu - Đại Tây Dương sang khu vực CÁ-TBD đã không xảy ra. Nhưng trong những năm Medvedev làm

Tổng thống, hướng CÁ-TBD đã được coi là một trong những hướng ưu tiên. Hiện nay trước nước Nga đang đặt ra một vấn đề mới: Liệu Nga có tham dự vào hệ thống quan hệ quốc tế đang tồn tại trong khu vực CÁ-TBD? Rõ ràng, tính cấp thiết của vấn đề này sẽ tăng lên trong nhiệm kỳ của Tổng thống V.Putin.

Như trên đã phân tích, sự mất cân bằng giữa định hướng “phương Tây” và “phương Đông” bắt đầu được tu chỉnh và Nga đang lấy lại đà đã mất. Một nước Nga mạnh mẽ và tự tin hơn đang có vai trò quan trọng tác động đến những thay đổi tích cực trên thế giới, đồng thời Nga đã xuất hiện với tư cách là một “tác nhân” trong đời sống chính trị quốc tế... Thập kỷ 1990, Liên bang Nga, những khó khăn về kinh tế, cũng như vì xu hướng nổi trội của tầng lớp chính trị mới của Nga hướng tới cộng đồng Châu Âu-Đại Tây Dương, đã làm xói mòn nghiêm trọng mức độ giao thiệp của Nga với các nước trong khu vực CÁ-TBD, và thực chất định hướng “hướng Đông” trong chính sách của Nga đã trở thành thứ yếu. Chỉ khi giai đoạn chuyển đổi hậu Xô viết cùng với căn bệnh tồn tại trong phát triển và tình trạng bất ổn về an ninh qua đi, Nga mới bắt đầu hành động giống như đại đa số các nước lớn khác của thế giới, trở thành một tác nhân “cường quốc” trên trường quốc tế. Một nước Nga mạnh mẽ và tự tin hơn đang có vai trò quan trọng tác động đến những thay đổi tích cực trên thế giới, đồng thời Nga đã xuất hiện với tư cách là một “tác nhân” trong đời sống chính trị quốc tế.

Nguồn gốc vai trò được phục hồi của Nga với tư cách là một trong những tác nhân hàng đầu trong các vấn đề quốc tế có thể phân thành các nguồn gốc bên trong và bên ngoài, đó là:

Tăng cường sự ổn định chính trị bên trong của nhà nước Nga; Sự phát triển hơn nữa của nhà nước Nga trong những điều kiện mới, gồm hoạt động ứng phó cấp bách và có hiệu quả với mối đe dọa khủng bố; Tăng trưởng kinh tế lâu bền; Chuyển hướng cương quyết sang tăng cường chính sách xã hội và đầu tư vào nguồn nhân lực thông qua các chương trình quốc gia trong lĩnh vực y tế, giáo dục, khoa học, nông nghiệp và giải pháp cho vấn đề nhà ở.

Nhiều chuyên gia Nga tin rằng tỉ lệ tăng trưởng kinh tế cao và các chính sách kinh tế vĩ mô được thực hiện sẽ giúp đưa Nga trở thành TOP 5 nền kinh tế lớn nhất thế giới. Điều đáng chú ý là những nhiệm vụ được Tổng thống Putin đề ra vào đầu năm 2008: Tích cực tiến hành chuyển đổi thị trường và dân chủ, đưa Nga từ một nền kinh tế phát triển trì trệ dựa vào xuất khẩu năng lượng và nguyên liệu thô sang con đường đổi mới. Những nhiệm vụ này được cụ thể hoá trong chiến lược của Tổng thống về phát triển kinh tế-xã hội Nga đưa ra tại một kỳ họp của Hội đồng Nhà nước. Việc thực hiện chiến lược này sẽ dựa trên kế hoạch phát triển kinh tế xã hội của đất nước do Chính phủ xây dựng.

Trái ngược với những chiến lược trước đó dựa vào những ý tưởng mơ hồ về bản chất kỳ diệu của các cơ chế tự tổ chức của thị

trường, chiến lược hiện nay có điểm khác biệt là sự nhận thức tinh khôn về tình hình phức tạp của nền kinh tế Nga. Chiến lược này xác định những định hướng cơ bản của sự phát triển kinh tế-xã hội Nga tới năm 2020. Sự trỗi dậy trở lại của Nga trở thành một trong những quốc gia dẫn đầu về công nghệ của thế giới, năng suất lao động tăng gấp 4 lần trong các ngành chủ chốt của nền kinh tế Nga, tầng lớp trung gian sẽ tiến tới chiếm 60-70% dân số, giảm nửa tỉ lệ tử vong và tăng tuổi thọ trung bình lên 75 tuổi.

Chiến lược này tập trung giải quyết ba vấn đề then chốt: tạo ra cơ hội đồng đều cho nhân dân, hình thành một động lực cho hành vi đổi mới và nâng cao rõ rệt hiệu quả kinh tế chủ yếu dựa trên gia tăng năng suất lao động. Các ưu tiên trong chính sách nhà nước cũng được xác định: đầu tư vào nguồn nhân lực, phát triển giáo dục, kinh tế, y tế công cộng, thiết lập một hệ thống công nghệ mới quốc gia, phát triển các lợi thế tự nhiên và hiện đại hoá nền kinh tế, phát triển các ngành có năng lực cạnh tranh mới trong lĩnh vực công nghệ cao của nền kinh tế tri thức, xây dựng lại và mở rộng cơ sở hạ tầng sản xuất, xã hội và tài chính.

Một kịch bản như vậy cho nền kinh tế Nga bảo đảm sự tăng trưởng ổn định và tạo đà để tiến lên. Về tổng thể, cho đến hôm nay, triển vọng kịch bản như vậy trở thành hiện thực đang thành hình thuận lợi.

Cũng có hàng loạt những nguồn gốc bên ngoài thúc đẩy sự phục hồi vai trò của Nga là một trong những tác nhân hàng đầu trong đời

sống chính trị thế giới, đó là: Vai trò ngày càng cao của nhân tố năng lượng trong quan hệ quốc tế và sự chuyển đổi của Nga thành “cường quốc hydrocacbon”, duy nhất sở hữu vũ khí hạt nhân trên thực tế đã đưa Nga trở lại địa vị cường quốc, cùng với nó là sức mạnh quốc tế của một “tác nhân” có tầm cỡ toàn cầu.

Sự thay đổi trong tình hình chính trị-quân sự thế giới theo hướng có lợi cho sự phục hồi sức mạnh trước đây của Nga. Đối đầu hai cực kết thúc mở ra những cơ hội mới cho sự hợp tác mang tính xây dựng của Nga với các nước khác ở cấp độ khu vực và toàn cầu. Nga không có những kẻ thù rõ ràng, do vậy không có nhu cầu đặt biệt phải ủng hộ các nguồn lực về tài nguyên thô và tài chính lớn dành cho quân sự hoá, đồng thời khiến nước này bị kiệt quệ cùng với tiến trình quân sự hoá.

Bối cảnh quốc tế xung quanh Nga thay đổi nhanh chóng do sự phát triển năng động của một loạt các nước và khu vực. Tiềm năng kinh tế của những trung tâm tăng trưởng mới của thế giới, trong đó Ấn Độ và Trung Quốc đứng ở vị trí nổi bật, đang được chuyển thành ảnh hưởng chính trị của các nước này trong thế giới đa cực đang hình thành. Điều này mang lại cho Nga những cơ hội không nhỏ, khi lợi ích của các nước châu Á trong hợp tác đa phương đang tăng lên không chỉ với các nước phát triển có nền dân chủ thị trường mà cả đối với Nga.

Tất cả điều này đặt ra cho Nga nhiệm vụ to lớn - đưa đến một dự án điều chỉnh chính

sách đối ngoại không chỉ tương xứng với vai trò mới của Nga và những cơ hội trong môi trường đối ngoại đang thay đổi mà còn thích hợp với việc tìm kiếm sự cân bằng thích hợp giữa các lợi ích cơ bản của các chủ thể trong quan hệ quốc tế. Tương tự nhiệm vụ to lớn này phải bảo vệ và củng cố mũi nhọn hiện đại hoá trong chính sách đối ngoại của Liên bang Nga, nâng cao tính cạnh tranh của Nga, đây là điều phải đạt được bằng cách tận dụng địa vị của Nga về nguyên liệu thô hay chất lượng vũ khí hạt nhân.

Những lợi ích chủ chốt của Nga và những ưu tiên tại Châu Á – Thái Bình Dương

Phần lớn lãnh thổ Nga nằm trên lục địa châu Á và chỉ 20% nằm ở châu Âu. Lục địa châu Á chiếm phần lớn biên giới đất liền của Nga. Nhưng vị trí địa-kinh tế như là không gian kết nối giữa các khu vực của châu Âu và sự hội nhập của Đông Á chưa được khai thác hết. Trong khi đó, khu vực Châu Á-CÁ-TBD ngày nay, cùng với châu Âu và Bắc Mỹ, đã trở thành một trong những trung tâm hội nhập kinh tế thế giới. Khu vực Châu Á-CÁ-TBD sản xuất 2/3 GDP toàn cầu, tập trung một lượng lớn vốn đầu tư của thế giới. Nhìn chung, Châu Á-CÁ-TBD có vai trò quan trọng với Nga: khu vực có một hệ thống đa dạng các mối quan hệ kinh tế, đầu tư lớn, nguồn nhân lực và một thị trường dễ tính, Nga có thể dựa vào đó để có được động lực tích cực cho bản thân nền kinh tế của mình.

Nhưng Châu Á-CÁ-TBD không chỉ là một phần quan trọng của nền kinh tế thế giới, đây còn là khu vực có tiềm năng xung đột cao. Vì vậy, một điều kiện quan trọng để đạt được sự tăng trưởng kinh tế liên tục là phải bảo đảm ổn định và hoà bình ở không gian rộng lớn này. ASEAN đã có nhiều hoạt động tương tự như của Tổ chức hợp tác Thượng Hải (SCO), do đó đã trở thành một cơ chế thảo luận và giải quyết có hiệu quả các vấn đề liên quan tới việc đối phó với những thách thức và các mối đe dọa trong khu vực hiện tại.

Có một số yếu tố định hình những lợi ích kinh doanh của Nga tại CÁ-TBD. Những nhân tố có ý nghĩa nhất là: Khu vực này giáp biên giới với Nga và do vậy nó vẫn là khu vực có lợi ích quan trọng đối với Nga trong tương lai gần; Nga quan tâm mở lối thoát ra thị trường mới tại CÁ-TBD, mở rộng cơ sở cung cấp nguyên liệu thô cho Nga, đa dạng hoạt động của các tập đoàn dầu khí trong nước, giảm chi phí sản xuất và dành thêm những lợi thế cạnh tranh cho hàng xuất khẩu. Hợp tác với các nước đang phát triển tại Châu Á-CÁ-TBD tạo điều kiện cho Nga, nước quan tâm tới củng cố các lực lượng toàn cầu đối ứng dành một vị trí tương xứng trong các cơ chế bảo đảm sự ổn định tập thể và an ninh tại khu vực quan trọng về chiến lược và có triển vọng về kinh tế này của thế giới. Nga cũng có được một cơ hội để tiến hành có hiệu quả hơn cố gắng của mình, tạo ra một thế giới đa cực mới và công bằng,

đồng thời đa dạng hơn phương cách Nga tham gia vào mạng lưới quan hệ kinh tế và quan hệ quốc tế toàn cầu.

Ngoài những nhân tố chính trị, đóng vai trò thực chất trong ý muốn của Nga triển khai hợp tác với Châu Á-CÁ-TBD là những lợi ích kinh tế của các tập đoàn công nghiệp-tài chính cũng như các tổ hợp công nghiệp quân sự. Do trong những năm gần đây, châu Á đang phát triển chiếm 2/3 sự tăng trưởng về nhu cầu năng lượng của thế giới, Nga quan tâm nhiều đến tới hợp tác với các nước trong khu vực về lĩnh vực nguyên liệu thô và năng lượng. Nếu châu Á tiếp tục có nhu cầu mạnh mẽ thì giá nguyên liệu thô vẫn giữ nguyên, trong khi đó Nga bán các sản phẩm nguyên phát của mình, và sẽ tăng thêm tài sản của mình với các nguồn thu bổ sung. Một lĩnh vực khác liên quan tới lợi ích của Nga tại Châu Á-CÁ-TBD là lĩnh vực công nghệ cao, kỹ thuật hàng không vũ trụ và đóng tàu có trình độ cao hơn. Cuối cùng, Nga có ý định thông qua hợp tác xuyên biên giới để thúc đẩy khả năng tạo dựng hành lang vận tải Á-Âu.

Nhằm đạt được các mục tiêu của mình, Nga đã và đang phải vượt qua những khó khăn lớn lao, trước hết là cạnh tranh với phương Tây. Xét về mặt lịch sử, Nga có ảnh hưởng chính trị và kinh tế lớn ở tất cả các vùng địa lý của khu vực CÁ-TBD. Vốn của phương Tây đã được đầu tư vào hầu hết các lĩnh vực kinh tế của các nước trong khu vực và cả thị trường vũ khí. Điều này hạn chế

hơn nữa sự lựa chọn của Nga, tạo ra một môi trường cạnh tranh gay gắt trong việc thúc đẩy các lợi ích của Nga. Tuy nhiên, Nga an lòng vì thực tế là người ta có thể nhận thấy các nước Châu Á-CÁ-TBD có lợi ích khi coi Nga là liên minh chính trị và đối tác kinh tế. Để duy trì thu nhập xuất khẩu cao và ảnh hưởng đối với đời sống chính trị thế giới, Nga không từ bỏ ý định định hướng lại thị phần xuất khẩu của Nga từ châu Âu sang châu Á. Tiến trình này sẽ mất nhiều năm để hoàn thành nhưng cuối cùng có thể sẽ làm giảm căng thẳng trong quan hệ với các nước châu Âu và làm âm dần lên quan hệ với các nước láng giềng ở phương Đông, đặc biệt là Trung Quốc và Ấn Độ. Với việc khai trương mạng lưới đường ống dẫn Đông Xibêri-CÁ-TBD (ESPO), Nga sẽ chiếm 6%-6,5% thị trường dầu mỏ châu Á. Sản xuất dầu ở Đông Xibêri và Iakút sẽ lên tới 40 triệu tấn dầu/năm/2005 và sẽ đạt 80 triệu tấn/2025. Theo báo cáo của International Energy Agency, nhu cầu dầu mỏ ở các nước châu Á đang tăng với tốc độ rất nhanh, trong những năm gần đây đã tăng từ 1,6% lên 2,2%/năm. Với xu thế này, có thể đến năm 2015 nhu cầu sẽ lên tới 1460 triệu tấn. Muốn đạt 6,5% thị phần, Nga sẽ phải xuất khẩu 95 triệu tấn dầu/năm. Trung Quốc và Ấn Độ là hai nước có tiềm năng lớn sẽ mua dầu mỏ trong thế kỷ 21, ngoài ra là những nước Nga hy vọng sẽ tham gia vào quan hệ đối tác địa-chiến lược bằng cách gắn chặt họ vào nguồn cung cấp năng lượng.

Khi địa vị kinh tế của Nga được cải thiện thì nền dân chủ phát triển và chế độ pháp trị được củng cố, các cơ hội của Nga đang tăng lên trong nhiều hiệp hội liên quốc gia tại CÁ-CÁ-TBD - trước hết là APEC và sự điều chỉnh chiến lược mới của Nga đang trở thành tác nhân mạnh mẽ trong mối quan hệ Nga-Mỹ - Trung ở CÁ-TBD và Việt Nam.

TÀI LIỆU THAM KHẢO CHÍNH

Tiếng Việt:

1. Lê Minh Quang: *Chiến lược của một số nước lớn đối với khu vực Châu Á - Thái Bình Dương*. Tạp chí Quốc phòng toàn dân, ngày 10.3.2011.

2. NATO có chuyển trọng tâm sang Châu Á – Thái Bình Dương? Báo Quân đội Nhân dân, thứ tư, ngày 16/05/2012.

3. Nguyễn Ngọc Trường, nguyên Đại sứ Việt Nam tại Mexico, Thụy Điển, Phần Lan. *Mỹ khôi phục sức mạnh hải quân ở Châu Á – Thái Bình Dương*. Báo Quân đội Nhân dân, thứ năm, 31/05/2012.

4. Đinh Tuấn Anh. *Singapore và sự can dự của Mỹ ở Châu Á-Thái Bình Dương*. Thứ ba, 28/2/2012. nghienquubiendong.vn/nghien-cuu-asean/2409-singapore-va-s-can-d-cua-my--chau-a-thai-binh-dng

Tiếng Nga:

5. Наумкин, Виталий Вячеславович, *Восхождение России: Влияние Азиатско-Тихоокеанского региона*. Журнал Международных Исследований, № 2 (73) 6 – 2008г.

6. Алексей Фененко. *Тихоокеанская альтернатива для России. (Итоги президентства Дмитрия Медведева на восточном направлении российской*

политики). Независимая газета, Россия, 28 мая 2012г.

7. Diễn văn của V. Putin được đăng tại website Lenta.ru ngày 2/10/2007, <http://lenta.ru/articles/2007/asymmetry>

8. Подробнее: http://www.ng.ru/courier/2012-05-28/9_alternative.html. Tải ngày 25.7.2012.

9. RusEnergy/16.03.2007 (<http://rusenergy.com/politics/a16032007.htm>)

10. Russkii Zhurnal, ngày 09/12/2007. http://russ.ru/layout/set/print/reakcii/rossijskie_kompanii_ostorozho_osvaivayut_aziatsko_tihookeanskij_region. Tải ngày 25.7.2012.

11. *BC России во втором полугодии 2012 года проведут более 1.000 учений/ Lực lượng vũ trang Nga trong nửa cuối năm 2012 sẽ tổ chức hơn 1000 cuộc tập trận*. russian.china.org.cn 02-06-2012. http://russian.china.org.cn/news/txt/2012-06/02/content_25545114.htm. Tải ngày 25.7.2012.

12. Tefano Felician. *Lotta per l'egemonia nel mar cinese meridionale. AffarInternazionali/ Cuộc đấu tranh giành quyền kiểm soát Biển Đông*. <http://www.affarinternazionali.it/articolo...> 12/07/2011. Tải ngày 25.7.2012.

13. Chris Buckley. *China top military paper warns U.S. aims to contain rise*. Beijing/ Tue Jan 10, 2012 . Reuters. <http://www.reuters.com/article/2012/01/10/u-s-china-usa-defence-idUSTRE8090BT20120110>. Tải ngày 25.7.2012.

14. See Seng Tan. *Singapore's View of the United States' Engagement in the Asia-Pacific*, 2011-07-01, English, Article, Journal or magazine article edition. <http://trove.nla.gov.au/work/157495619?versionId=171677958>. Tải ngày 25.7.2012.